

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	GDMC Caernarfon, Pwllheli a Cricieth
Aelod Cabinet:	Cyng. Dilwyn Morgan
Swyddog perthnasol:	Daron Marged Owens – Uwch Swyddog Gweithredol y Bartneriaeth Diogelwch Cymunedol
Dyddiad y cyfarfod:	19/12/2023

1. Penderfyniad a Geisir:

- (a) Cymeradwyo ymgymryd â'r broses o ystyried cyflwyno Gorchymyn Diogelu Mannau Cyhoeddus (GDMC) newydd ar gyfer ardaloedd penodol yng Nghaernarfon, Criccieth a Pwllheli, yn unol â'r Gorchymyn Arfaethedig drafft a atodwyd yn atodiad 1
- (b) Awdurdodi Pennaeth Oedolion, Iechyd a Llesiant i ymgymryd â phroses ymgynghori am gyfnod o 28 diwrnod, gan ddychwelyd i'r Cabinet am benderfyniad ynghylch a ddylid cyflwyno GDMC yng Nghaernarfon, Pwllheli a Cricieth

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:

Awdurdodau Lleol a neb arall sydd gyda'r hawl i greu GDMC. Yn unol â Chyfansoddiad yr Awdurdod Lleol, mae creu gorchymyn o'r fath yn swyddogaeth weithredol a'r Cabinet sy'n gyfrifol ynglŷn â fo.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

3.1 Cefndir/ Cyflwyniad

Mae Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014 yn rhoi'r grym i Awdurdodau Lleol gyflwyno Gorchymyn Diogelu Mannau Cyhoeddus (GDMC) i ymdrin â niwsans(au) neu broblem(au) penodol mewn mannau penodol. Cysylltodd yr Heddlu â'r Uwch Swyddog Gweithredol Diogelwch Cymunedol i wneud cais am GDMC mewn ymateb i'r mathau newydd a chynyddol o ymddygiad gwrthgymdeithasol a welwyd yng Nghaernarfon, Pwllheli a Cricieth.

3.2 Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymhell y penderfyniad

Cyn gwneud gorchymyn o'r fath, rhaid i'r Awdurdod Lleol fod yn fodlon -

- Bod sail resymol dros gredu fod y gweithgareddau hyn mewn man cyhoeddus wedi cael, neu yn debygol o gael, effaith andwyol ar ansawdd bywyd pobl yn y cyffiniau.
- Bod y gweithgareddau yn, neu'n debygol o fod, yn fyny ac yn barhaus eu natur.
- Bod y gweithgareddau yn, neu'n debygol o fod, yn afresymol.
- A'u bod yn cyfiawnhau'r cyfyngiadau a osodir.

Yn ogystal, cyn gwneud gorchymyn, rhaid i'r Awdurdod Lleol ymgynghori â'r Heddlu a'r gymuned ehangach. Mae'r materion hyn eisoes wedi'u trafod yn faith gyda'r Heddlu, Aelodau Lleol a Chynghorau Tref Caernarfon, Cricieth a Pwllheli. Mae pob un o blaid cyflwyno Gorchymyn yn eu hardaloedd priodol. Yn ogystal rydym wedi derbyn sylwadau gan Aelodau Seneddol Arfon a Dwyfor Meirionnydd yn nodi eu cefnogaeth.

Mae'r gorchymynion yn gweithio drwy alluogi i ymddygiadau gael eu herio, a rhoi cyfle i'r unigolyn ddod â'r gweithgaredd i ben. Os nad oes modd gwneud hyn, mae canllawiau'r Swyddfa Gartref yn awgrymu camau gweithredu o gyflwyno hysbysiad cosb benodedig i'r person. Fodd bynnag, mae'r Heddlu wedi awgrymu dull gwahanol i'r Gorchymynion hyn. Bwriad yr Heddlu yw defnyddio model gorfodaeth nad yw'n defnyddio hysbysiadau cosb benodedig, ond sydd, yn hytrach, yn defnyddio model sy'n ddibynnol ar ddyrchafu ymatebion yn seiliedig ar ymddygiad yr unigolyn. Hynny yw, herio yn y lle cyntaf, adrodd am wŷs os oes angen, ac arestio mewn sefyllfaoedd penodol (gweler y siart llif sydd ynghlwm yn atodiad 3). Gall gorchymynion barhau hyd at dair blynedd, ac yna gellir ei ymestyn os oes angen.

Tystiolaeth - i gefnogi'r sail angrheidiol i'r Awdurdod Lleol wneud gorchymyn o'r fath

Yn dilyn trafodaeth dechreuol, cyflwynodd yr Heddlu dystiolaeth o'r mathau o ymddygiad a welwyd yn gyson mewn ardaloedd yng Nghaernarfon, Pwllheli a Cricieth. Adroddodd yr Heddlu fel y ganlyn:-

Caernarfon

Rhwng y cyfnod 01/04/2021 – 31/07/2023, adroddwyd 213 o achosion o ymddygiad gwrthgymdeithasol o fewn yr ardal PSPO arfaethedig. Cofnodwyd 112 yn ystod 12 mis olaf y cyfnod hwn. Roedd y nifer uchaf o ddigwyddiadau ym mis Awst 2022. Y lleoliadau uchaf oedd Penllyn, Stryd Llyn, Pool Hill a'r Maes. Mae ymddygiad gwrthgymdeithasol ar ei waethaf ar ddydd Llun a dydd Iau rhwng 4pm a 9pm.

Cricieth

Rhwng y cyfnod 01/04/2021 – 31/07/2023, adroddwyd 97 achos o ymddygiad gwrthgymdeithasol yn ward Cricieth. Cofnodwyd 41 o ddigwyddiadau yn ystod 12 mis olaf y cyfnod hwn. Cofnodwyd y nifer uchaf o ddigwyddiadau yn Ebrill 2022 a Chwefror 2023. Y lleoliadau uchaf oedd yr Esplanadae, Lôn Henbont, Stad Waen Helyg a Stryd y Castell. Mae ymddygiad gwrthgymdeithasol ar ei waethaf ar ddydd Mawrth a dydd Sadwrn rhwng 4pm a 10pm.

Pwllheli

Rhwng y cyfnod 01/04/2021 – 31/07/23, adroddwyd 494 achos o ymddygiad gwrthgymdeithasol yn ward Gogledd Pwllheli. Cofnodwyd 139 o ddigwyddiadau yn ystod 12 mis olaf y cyfnod hwn. Cofnodwyd y nifer uchaf o ddigwyddiadau yn Chwefror a Mai 2023. Y lleoliadau uchaf oedd Sand Street, y Stryd Fawr a Lôn Abererch. Mae

ymddygiad gwrthgymdeithasol ar ei waethaf ar ddydd Gwener rhwng 10-11am, 1-2pm a 5-9pm.

Mae'r Heddlu hefyd wedi darparu datganiadau effaith gan eu swyddogion ag busnesau yn yr ardaloedd yma. Mae'r wybodaeth hon yn amlygu'r mathau o ddigwyddiadau a welwyd, a sut mae'r digwyddiadau hyn yn cael effaith andwyol ar fywydau a gwaith o ddydd i ddydd.

Yng **Nghaernarfon**, mae un busnes yn disgrifio grwpiau mawr o bobl ifanc yn ymgynnull, yn gwisgo balaclavas a'u cyflau i fyny, gan achosi braw a dangos diystyriaeth llwyr i'r cyhoedd. Mae glanhawr mewn lleoliad cyfagos yn ysgrifennu bod pobl ifanc yn achosi difrod a bod y sbwriel sydd ar ôl wedi cynnwys bagiau snap clir gwag a chaniau ocsid nitraidd. Dywedir bod y bobl ifanc hyn mor ifanc â 13. Mae busnes arall gerllaw yn nodi y gall y grwpiau fod yn gymaint â 50 o bobl ifanc, ac maent wedi eu gweld yn gweiddi'n sarhaus ar bobl sy'n mynd heibio. Mae'r busnes hwn yn ysgrifennu bod cwsmeriaid wedi nodi eu bod wedi gorfod mynd heibio pan oeddent yn bwriadu dod i mewn, oherwydd bod y fynedfa'n orlawn o bobl ifanc.

Mae mater arall yn ymwneud â grŵp o oedolion yn loetran mewn cyflwr meddw yn yr ardal. Mae un busnes yn eu disgrifio'n eistedd ar feinciau y tu allan i'w safle, yn yfed alcohol drwy'r dydd. Mae'r grŵp hwn yn ymddwyn yn afreolus, gan weiddi a rhegi. Mae eu presenoldeb yn atal aelodau o'r cyhoedd rhag cymryd sedd ar feinciau gerllaw. Ategir hyn gan fusnes arall, sydd wedi gweld yr oedolion hyn yn cyrraedd mor gynnar â 9am. Maen nhw hefyd yn nodi'r braw a achoswyd, sydd wedi arwain cwsmeriaid i ddweud eu bod wedi ystyried peidio â dod i mewn i'r busnes ac i ddod yn ôl dro arall i osgoi cerdded wrth eu hymyl. Mae poteli gwag a chaniau o alcohol yn cael eu gadael y tu allan i'r adeilad, ac mae nodwyddau wedi'u defnyddio hyd yn oed wedi'u canfod yma.

Yng **Nghricieth**, mae disgrifiadau o gangiau mawr o bobl ifanc yn teithio yma o ymhellach i ffwrdd. Mae digwyddiadau'n cynnwys yfed dan oed, ymddwyn yn fygythiol, taflu poteli a thresmasu ar eiddo preifat. Mae'r ymddygiad hwn yn effeithio'n fawr ar drigolion a busnesau lletygarwch lleol. Mae'r wybodaeth a ddarparwyd yn nodi y bu cymaint â 100 o bobl ifanc yn ymgynnull yn yr ardal hon ar adegau. Deellir bod hon yn broblem barhaus, sydd wedi bod yn digwydd ers o leiaf 10 mlynedd ac wedi gwaethygu dros y ddwy flynedd ddiwethaf.

Ym **Mhwllheli**, mae'r wybodaeth a ddarparwyd yn ymwneud a defnydd alcohol a chyffuriau sy'n cael effaith andwyol ar y dref a'i chymuned. Mae digwyddiadau diweddar yn y safle bysiau wedi cynnwys unigolion meddw yn sarhaus ar lafar, mewn cyflwr o gwmp, yn dinoethi eu hunain, trais ac ymladd, ac aelodau cyfagos o'r cyhoedd yn cael eu brifo. Dywedir sut mae pobl yn osgoi mynd i mewn i'r llochesi bysiau oherwydd bod yn well ganddynt sefyll yn y glaw. Mae tu mewn i'r llochesi yn aml yn llawn sbwriel o ganiau a photeli alcohol gwag. Mae'r digwyddiadau hyn wedi digwydd yn ystod y dydd, yn aml pan fo pobl oedrannus sy'n defnyddio trafndiaeth

gyhoeddus gerllaw. Mae busnesau yn yr ardal wedi disgrifio eu bod wedi gorfod golchi cyfog ac wrin o'r tu allan i'w busnes. Mae pryderon difrifol hefyd am nifer y poteli a chaniau sy'n cael eu taflu a allai achosi anaf a difrodi cerbydau.

Dylid ystyried opsiynau eraill yn weithredol cyn cyflwyno PSPO. Rydym wedi derbyn gwybodaeth cynhwysfawr o'r ymyriadau amrywiol a ddefnyddiwyd yn flaenorol gan yr Heddlu i ymdrin â'r problemau hyn. Rydym yn fodlon bod yr Heddlu eisoes wedi defnyddio pob dull sydd ar gael iddynt i fynd i'r afael â'r ymddygiadau hyn. Mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod sail ddigonol i ddod i'r casgliad bod cyfiawnhad dros ystyried gorchymyn o'r fath.

Diben y Ddeddf 2014 yw lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol mewn ardaloedd lleol. Pan fydd gorchymyn yn cael ei ystyried, mae'n bosibl y gallai problemau symud i feysydd eraill ac rydym yn cydnabod hyn. Bwriedir i Gorchmynion ymdrin â phroblem benodol mewn ardal benodol sy'n niweidiol i ansawdd bywyd. Mae'r ardaloedd arfaethedig PSPO (Atodiad 2) wedi'u nodi oherwydd effaith yr ymddygiad ar y gymuned, busnesau ac ymwelwyr.

Mae'r cyfyngiadau dan ystyriaeth wedi eu datblygu'n benodol i ymdrin â'r mathau o ymddygiad sy'n achosi'r problemau mwyaf (a nodir uchod), sydd felly yn cyfiawnhau eu cynnwys. Rydym yn ystyried fod y cyfyngiadau canlynol yn addas, sef:

1. Ni chaiff person ddilyn cwrs o ymddygiad sydd yn achosi, neu sydd yn rhesymol canfod ei fod yn achosi aflonyddwch, braw, niwsans neu drallod.
2. Ni chaiff person yfed alcohol, nac un rhywbeth y mae Person Awdurdodedig yn rhesymol gredu i fod yn alcohol neu gynhwysydd i ddal alcohol, os yw Person Awdurdodedig yn gofyn i'r person stopio ag yfed neu ildio'r alcohol neu'r cynhwysydd.
3. Ni chaiff person loetran mewn cyflwr o feddwod o ganlyniad i gymryd alcohol neu gyffuriau. Os yw Person Awdurdodedig yn gofyn i'r person ymadael â'r ardal mewn amgylchiadau lle bo'r person wedi tramgwyddo'r cyfyngiad yma, rhaid i'r person ymadael ar unwaith.

Mae swyddogion yr Awdurdod Lleol wedi cael sicrwydd y bydd yr Heddlu yn rhagweithiol wrth eu gorfodi. Bydd gofyn i'r Heddlu weithredu ar fyrder os bydd y problemau'n symud i fannau cyfagos, yn arbennig ardaloedd preswyl, gan ddefnyddio gweithredoedd gorfodi eraill priodol i'w lliniaru. Maent hefyd wedi cytuno i fonitro patrymau ymddygiad gwrthgymdeithasol ac adrodd yn rheolaidd. Mae'r Cynghorau Tref wedi cytuno mewn egwyddor i gyfrannu at yr arwyddion bydd eu hangen os bydd y Gorchmynion yn dod i rym. Bydd y cyllideb Diogelwch Cymunedol yn cyfarch y costau arwyddion su'n weddill.

Yn unol â gofynion cyfreithiol Deddf Cydraddoldeb 2010, mae asesiad effaith wedi'i gynnal mewn perthynas â'r broses hyd yma. Bydd yr asesiad yn cael ei ddiweddarau yn dilyn ymgynghoriad statudol, a chyn dychwelyd i'r Cabinet am benderfyniad terfynol.

Hyd yma nid yw'r asesiad wedi dangos unrhyw reswm dros beidio â pharhau gyda'r broses. (Atodiad 4)

Yn unol ag argymhellion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015, mae'r datblygiad hwn wedi ystyried egwyddorion y ddeddfwriaeth, ac yn benodol y cysyniad o bum ffordd o weithio - fel y dangosir isod -

Hirdymor Fe fydd y gorchymyn ei hun yn parhau mewn lle am 3 mlynedd, gyda'r bwriad o newid agweddau pobl tuag at eu hymddygiad mewn manau cyhoeddus. Yn y tymor hirach, gobeithir y bydd hyn yn cyfrannu tuag at agweddau a pharch mwy cyfrifol tuag at warchodaeth o'n cymunedau, a dealltwriaeth o'r angen i gysidro'r effaith ar eraill.

Atal Fe fydd gorchymyn o'r math yn helpu i leihau'r niferoedd o ymddygiad gwrthgymdeithasol yn y gymuned, ac yn help i atal y sefyllfa rhag dirywio yn y dyfodol agos.

Integreiddio Tuag at uchelgais y Cyngor o weld cymunedau sy'n llwyddo a ffynnu. Bydd hefyd yn cyfrannu tuag at amcanion yr Heddlu, sef i leihau troseddau a gwneud y strydoedd yn fwy saff i drigolion.

Cydweithio Mae'r datblygiad yma yn rhan o gydweithio rhwng y Cyngor a'r Heddlu yn benodol. Mae Cyngorau Tref ac Aelodau Seneddol wedi bod yn rhan o'r trafodaethau, ac fe fydd yna ymgynghoriad cyhoeddus yn digwydd cyn gall y gorchymyn gael ei gymeradwyo yn llawn.

Cynnwys Mae'r Heddlu, Cyngorau Tref ac Aelodau Leol wedi bod ynghlwm a'r trafodaethau, ac fe fydd ymgynghoriad cyhoeddus yn digwydd cyn penderfyniad terfynol ar y cais.

3.3 Camau nesaf

- Y Cabinet i gymeradwyo mewn egwyddor barhau â'r broses o ystyried cyflwyno GDMC newydd i Gaernarfon, Cricieth a Pwllheli yn unol â'r Gorchymyn Arfaethedig a sonnir amdano ym mharagraff 1,
- Os cymeradwyir yr uchod, rhaid Awdurdod Lleol gynnal ymgynghoriad cyhoeddus ynglŷn â'r gorchymyn, a bydd angen i hwn fod yn ei le am 28 diwrnod.
- Wedi'r ymgynghoriad, bydd swyddogion yr Awdurdod Lleol yn cyflwyno canfyddiadau'r ymgynghoriad i'r Cabinet, ac yn cynghori a ydynt yn dal i argymhell y Gorchymyn Diogelu Mannau Cyhoeddus.
- Os ydynt yn dal i argymhell y Gorchymyn Diogelu Mannau Cyhoeddus, bydd yr Awdurdod Lleol yn mynd ati i gyflwyno'r Gorchymyn Diogelu Mannau Cyhoeddus, chodi arwyddion.

4. Sylwadau Swyddogion Statudol

4.1 Prif Swyddog Cyllid *Y penderfyniad a geisir yw lansio ymgynghoriad cyhoeddus ynglŷyn â sut dylai'r Cyngor arddel ei rym i osod cyfyngiadau mewn ardaloedd penodol yn unol â deddfwriaeth. Yn hynny o beth, nid oes gennyf sylwadau o safbwynt priodoldeb ariannol, gan ddisgwyl y byddai unrhyw gostau ynghlwm â'r ymgynghoriad yn cael eu hariannu o gyllidebau presennol. Yn dilyn yr ymgynghoriad, os bydd y Cabinet yn ystyried y mater ymhellach er mwyn dod i benderfyniad ar osod gorchmynion, bydd angen ystyriaeth lawn o'r costau gweithredu ychwanegol bryd hynny.*

4.2 Swyddog Monitro *Mae'r adroddiad yn amlygu y broses statudol sydd angen ei dilyn er sefydlu y parthau yma. Bydd y Gwasanaethau Cyfreithiol yn cefnogi y trefniadau yma wrth symud ymlaen.*

Rhestr Atodiadau:

Atodiad 1 – Gorchymyn Arfaethedig:- GORCHYMYN DIOGELU MANNAU CYHOEDDUS CYNGOR GWYNEDD (ALCOHOL AC YMDDYGIAD GWRTH-GYMDEITHASOL), (CAERNARFON, CRICIETH A PWLLHELI) 2023

Atodiad 2 – Mapiau o'r Ardaloedd Arfaethedig PSPO

Atodiad 3 – Llifsiart yn dangos y camau sydd am ddigwydd pan mae unigolyn yn torri'r Gorchymyn

Atodiad 4 – Aseiad Deddf Cydraddoldeb 2010

Rhestr Dogfennau Cefndir:

Public Spaces Protection Orders: Guidance for Councils. Local Government Association

Anti-social Behaviour, Crime and Policing Act 2014: Anti-social behaviour powers Statutory guidance for frontline professionals

LLUN	MAWRTH	MERCHER	IAU	GWENER
	<i>E-bost i'r Penaethiaid yn cynnwys y rhaglen ddrafft</i>			
<i>Dyddiad olaf cofrestru eitem</i>				<i>Anfon y dogfennau at y swyddogion statudol am eu sylwadau – IE, DAM, DG</i>
			<i>Papurau i'w cyflwyno (2 iaith) i 'cabinet' erbyn hanner dydd</i>	<i>Cyhoeddi Agenda'r Cabinet i'r Aelodau Cabinet</i>
<i>Cyhoeddi Agenda'r Cabinet</i>				
	CYFARFOD Y CABINET			
		<i>Cyhoeddi Taflen Benderfyniad</i>		
			<i>Penderfyniad yn weithredol oni bai ei fod yn cael ei alw i mewn</i>	

Noder y gall yr amserlen newid os oes Gŵyl y banc yn ystod y cyfnod cyhoeddi. Bydd swyddog Tîm Democratiaeth yn nodi'r dyddiadau allweddol yn yr e-bost i'r Penaethiaid.

Cofiwch gysylltu â'r Uned Gyfieithu i drefnu cyfieithiad mewn da bryd.